

19. MASETIUS (S.).
 20. TERNATIUS (S.).
 21. GERVASIUS (S.).
 22. CLAUDIUS (S.).
 23. ABRO. Hic magnæ abstinentiæ fuit, pro qua episcopatum obtinuit.
 24. GUADALBERTUS.
 25. EVARDUS.
 26. AURULEUS.
 27. ERVEUS.
 28. GEDEON (S.).
 29. BERNU NUS. Hic ædificavit ecclesiam sancti Joannis Evangelistæ.
 30. AMALWINUS.
 31. ARDUICUS. Iste acquisivit ecclesiæ sancti Stephani ad luminaria concinnandâ, salarium Ledonis, de manu Clotarii, nepotis Caroli regis. Abbatiam vero de Bergill, et Toloneum Bisuntii, obtinuit a rege Carolo.

- A 32. THEODORICUS. Per hunc restituit Zuentebolus rex ecclesiæ sancti Stephani villam Pauliaci.
 33. BERENARIUS. Iste fuit nepos Theoderici, cui successit in archiepiscopatum; raptus et intronizatus communi electione, ante altare sancti Stephani, cujus erat canonicus. Sed propter Haguinum hæreticum excæcatus. Vicarium habuit in officio pontificali, Stephanum, Belicensem episcopum.
 34. GIRFREDUS.
 35. GUIDO.
 36. GRICHARDUS.
 37. LEOTOLDUS.
 38. HECTOR.
 39. GUALTERIUS. Hic iterum cepit reedificare ecclesiam sancti Stephani, ad modum Romanæ ecclesiæ sancti Petri.
 40. HUGO. Iste consummavit, sed raultum retraxit.

ANNO DOMINI DCXXV.

BONIFACIUS V,

ROMANUS PONTIFEX.

NOTITIA HISTORICA IN BONIFACIUM PAPAM V.

(Ex libro Pontificali Ed. Blanch., t. IV.)

• Bonifacius, natione Campanus, ^b de civitate Neapoli, ^c sedit annos quinque, dies tredecim. ^d Hic constituit ut testamentum valeat secundum jussionem principis. • Hic constituit ut nullus trahatur de ecclesia. ^f Hic constituit ut acolythus non præsumat reliquias sanctorum martyrum levare, ^g nisi presbyter. ^h Hic constituit ut in Lateranis acolythus non baptizaret cum diacono, ⁱ sed subdiaconi sequentes. ^j Hic perfecit cœmeterium sancti Nicodemi, et dedicavit illud. Erat enim beatissimus Bonifacius mitissimus super omnes homines, et misericors. Hic clerum amavit, rogam integram clero suo dedit. Eodem tempore ante dies ordinationis ejus Eleutherius

• *Bonifacius.* — 1. Decima quarta, vel, secundum aliam lectionem, 24 mensis Decembris, anno Domini 617, post interregnum unius mensis, et sex vel sexdecim dierum, Bonifacius ejus nominis quintus, patria Neapolitanus, creatus est pontifex. Hujus temporibus vixit Mahometes Arabs, pseudopropheta, pestis orbis terrarum, a quo Mahumetanorum secta originem cepit. Qui ut omnes populos in suam sectam attraheret, ex cunctis ferme sectis aliquid adscivit: ex Judæis circumcisionem, unius Dei cultum, et abstinentiam a carne suilla; ex Christianis Christum; sed cum Arianis creatum, cum Nestorianis purum hominem, cum Manichæis non vere, sed tantum apparenter crucifixum; ex gentilibus cultum lunæ, seu alicujus astri. Legem quam proposuit stultissimam, armis propagandam esse docuit, eamque disputationibus examinari prohibuit. Vide Dama-cenum, de Heresibus; Theophanem et Cedrenum, in Heraclio; Baronium, anno 630. BR. et LABS.

— 2. Sedis vacationem a sancti Deusdedit depositione recte Anastasii Cod. vulgatus, et plerique alii Codd., tam mss. quam editi, definiunt unius mensis, ac dierum xvi, licet nonnulli, ut duo Freheriani cum Farfensi Catalogo habeant, præter mensem in hoc omissum, dies xiii. Regius et Thuanus m. i, d. xv. Thuanusque alter dies tantum xvi. Ratio autem cur

patricius, et eunuchus factus Intarta assumpsit regnum, et veniente eo ad civitatem Romanam, ^k in castrum quod dicitur Luceolis, ibidem Amites Raven-natis interfectus est. Cujus caput ductum est Constantinopolim ad piissimum principem. ^l Qui defunctus sepultus est ad beatum Petrum apostolum, die vigesima quinta mensis Octobris. Hic dimisit omni clero obsequia sua rogam unam integram. Hic fecit ordinationes duas per mensem ^m Decembrem, presbyteros viginti septem, diaconos quatuor, episcopos per diversa loca ⁿ numero viginti novem. ^o Et cessavit ^p episcopatus menses sex, dies xviii.

sedes tam brevi spatio vacaverit, aperta est: Heraclius, unde jussio petenda, a Persis, qui ejus legatos male habitos carceribus vinctos detinebant, affligebatur; urbs CP. fame ac peste laborabat; Eleutherius exarchus, occasione non abutens, tum Cæsaris mirum in modum afflictus, tum interpontificii, tyrannidem capessiverat, quare a Ravenatibus obruncatus erat. Roma interim elephantiaca lue paulo ante orta gliscente lacerabatur. Gravibus his de causis non petita, nec exspectata jussio videtur. Hinc est quod præter laudatos Codd. et Catalogos, Hermianus Contract., Marian. Schot., et Sigebertus, creationem Bonifacii quinti constituerunt anno 618, et ita vacationem non diurnam fuisse intelligunt. D. ni-que octavi sæculi scriptor Beda sue Hist. Angl. lib. ii, c. 7: *Bonifacius, ait, qui post Deusdedit Ecclesiæ præfuit anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo decimo octavo.* Hunc quidem locum, imo totam eam Bedæ Editionem, qua usus est Baronius, depravatam esse vult Pagius, suadetque ad Chiffletianam et Cantabrigensem recurrendum, quæ habent nono decimo. At bona cum venia eruditissimi viri plures Bedæ Editiones diligenter inspexi, Basileensem antiquam 1563, Antuerpiensem curis Gravii excusam Coloniae Agrippinæ 1612, aliamque ibidem editam omnium castigatissimam 1688, ubique autem inven-

annum 618, majoremque iis fidem adhibere maluit cum tot Codd. et Catalogis Anast. consentientibus, quam laudatis duabus arbitrio recentiorum emendatis, præsertim Chiffletiano conatui Bedam cum Fredegario concilianti.

Antonio autem Pagio hæc arrident: quare antiquiorum quinque Catalogorum e septem in Crit. Bar. exhibitis, scriptorumque gravissimorum auctoritate posthabita, sextum catalogum seculo duodecimo exeunte descriptum, qui habet: *Vac. sed. an. 1, d. vi*, præ aliis omnibus amplexus, cum spatium id temporis interpontificium post Deusdedit non implet, dies quadraginta e suis thecis educit, assecutus diem ordinationis Bonifacii V, quam ejusdem Bonifacii sedes certa, certumque principium Honorii citra diem Dominicam 23 Decembris anni prædicti 619 non esse protrahendam ei suaserunt.

Negare non ausim me abreptum fere esse in conjecturam Pagii, cum vidi annum solidum inter Deusdedit et Honorium, ne tota chronologia pessumeat, adjuungi oportere. Hunc vero addi cum Baronio non debere Bonifacii sedi palam faciunt Codd. præstantissimi Farnesianus et Ambrosianus 3 (cæteris aut silentibus, aut depravatum vulgati locum indicantibus, dum pro diebus xiii habent x) necnon catalogus 2 Mabill., qui omnes concinunt cum epitaphio, antequam Bonifacius tumularetur, descripto (*Bar. t. XII, append. ad tom. VIII; Aringh., Rom. sub. lib. II, c. 8*) qui ita habet:

Culmen apostolicum quinque, et bis mensibus, annis
Rexit, et ad magis culmen honoris abit.

Sedit eruditio Bonifacius, juxta Papebrochii, Pagii, atque eruditorum omnium interpretationem, annos quinque, menses decem. Quare alterutri ex interpontificiis aut post Deusdedit, aut post Bonifacium V necessario eum annum addendum agnovi. Cur autem ab erudito Pagio discesserim, dum nullo cum Anastasii chronologiæ detrimento malui post Bonifacium adjungere, causa fuerunt tum allatæ auctoritates, quibus nititur ordinatio Bonifacii, tum angustiæ temporis inter hujus mortem, et ordinationem Honorii, quæ perperam dilata a Pagio esse Bonifacii primordia palam faciunt, ut dicam in Honorio. Huc accedunt causæ nuper memoratæ, quibus multo etiam minores negligendam imperialem jussionem suaserunt in Pelagii II consecratione (*Anast., t. III, pag. 30*).

Cæterum potissima ratio, quæ movit Pagium, sunt epistolæ duæ Bonifacii ad Nordanhumborum regem Eduinum, et uxorem ejus Edelburgam, quas recitat Beda post ordinationem sancti Paulini primi Eboracensis episcopi. Hunc siquidem ordinatum esse ait xii Kal. Aug., seu 21 Jul. anni 625 (*Lib. II Hist. Angl., cap. 9*) et ne forte errorem quis putet, nam in Epitome annus legitur 622, tum facit Paulini mors ab eodem Beda vi Idus, seu 10 Octobris anni 644, consignata (*Lib. III, cap. 14*), cum tenuisset, ante, episcopatum annos xix, m. II, d. XXI; qua quidem chronologia nil rectius desiderari potest; tum præsertim ordinatio eadem Paulini ab archiepiscopo Dorovernensi Justo peracta, qui successit Mellito ad superos revocato anno 624, viii. Kalend. Maii, neque antea, dum Rhofensem administrabat Ecclesiam ordinandi episcopos facultatem obtinuerat. Verum, quanquam constat de ordinatione Paulini, haud tamen necesse habemus Bonifacii epistolam ætatem post ordinationem differre, cum nulla temporis nota ad id cogamur. Bedam siquidem conveisse quæ ad eandem rem pertinerent enarrare, nulla temporum ratione habita, ex eodem discimus pluribus in locis historiæ Anglorum, ut præ aliis sunt exemplo capita 17 et 18, libri II, ubi prius legere est missum pallium Honorio Dorovernensi archiepiscopo, quam Justo mors referatur, cui successit Honorius. Hinc est, quod binas eas litteras dedisse Bonifacium antequam Edelburga, et cum ea Paulinus proficiscerentur Eboracum pro certo habeam. Quæ cum omnia in iis continentur, par nun-

quos ultra citroque missos acta erant, ut legenti palam fit; neque ullus ego dubito quin exhortatoria ad Eduinum, et epistola ad Edelburgam a piissimorum fratre ejus Eadbaldo sollicitè curatæ sint, dum interim agebatur de nuptiis, de mittendo comitatu Edelburgæ catholico, et de ordinando Nordanhumborum genti episcopo, ut exhortatoriam ad Eduinum secum ferrent; in ea siquidem nullum de sancto Paulino, imo ne de episcopo quidem verbum occurrit, at sola evangelica prædicatio memoratur. Præterquam quod chronologiam antiquissimi scriptoris Bedæ, qui centum amplius annis, postquam evenerunt, hæc litteris mandabat, non video cur aliis omnibus præferendam existimem; imo eadem mihi valde suspiciosa est. Enimvero narrat Beda, eodem cap. 9, nocte sancti Paschatis anni 626, quod incidit in diem 20 April., natam esse Edelburgæ filiam Eanfledam. Quid? die 21 Jul. anni superioris ordinatur Paulinus, qui Edelburgam ducat? Doroverno Eboracum proficiscendum adhuc est; susceptum deinde est iter certe non paucorum dierum ab ipsa Edelburga cum novo episcopo et regio omni comitatu; eademque sequenti anno, die 20 Aprilis enittitur Eanfledam, novem haud dum mensibus evolutis? Credite, posterii.

Quamobrem ne tot undique angustiis pressi absurda affirmemus annum interpontificii post Bonifacium rejicimus, et chronologiam ejusdem pontificis cum Anastasio sic digerimus. Deposito apud sanctum Petrum sancto Deusdedit, die 8 Novembris anni 618, post interpontificium unius mensis ac dierum xvi, die 24 Decembris prædicti anni, quam A. lit. dom. incidisse in Dominicam ostendit, ordinatur successor Bonifacium V, qui grassante scabierum lue ovæ suas quotidie turpiter pereuntes solaretur. Hic vero, postquam sedit annos quinque, ac menses 11, mortem occubuit die 24 Octobris, anni 624, ac die postera ad sanctum Petrum est depositus, ut recte Anastasii codd. tum editi, tum ms. testantur. Ejus autem mortem interpontificium maxime diuturnum excepit, ut dicam in Honorio. CENNIUS.

— 3. *Bonifacius*, natione Campanus, patria Neapolitanus, ex patre Joanne Fummino, nonus papa regnicola. Imperatore Flavio Heraclio, sedit annos quinque, menses decem, consecratus viii Kal. Januarii, ineunte anno Domini 617. Per hæc tempora scripsit Bonifacius Eduino regi Anglorum, et Eldeburgæ reginæ, plurimum rogans ut ab idolis, eorumque cultu subditos sibi populos arcerent. Quarum litterarum exemplum, quibus Bonifacius præfatur se episcopum servum servorum Dei, existat apud Bedam lib. II ecclesiasticæ Historiæ gentis suæ. CIACONIUS.

^b *De civitate Neapoli*. Cod. Vallic. : *de civitate Neapoli, ex patre Joanne, sedit annos v, dies x. Fuit autem mitissimus, benignus, humilis, mitis* [hæc vox abundat], *atque misericors. Hic constituit ut nullus trahatur de ecclesia et ut acolythus non pr.* BLANCH.

^c *Sedit annos v, d. 15*. Cod. Farnes. : *Sedit annos v, menses x*. BLANCH.

^d *Hic constituit, ut testamentum valeat secundum jussionem principis*. — 1. Decreto Bonifacii V sancitum, ut testamenta condita secundum jussionem principis, id est, secundum leges, valeant. ALTASERRA.

— 2. *Ut testamentum valeat secundum jussionem principis*. Cur id constituerit Bonifacius, quæ de testamentis legem, quemve principem respexerit horum quisquis est gestorum auctor, mihi certo non constat. An Romanas leges veterum principum, an recentem aliquam ab Heraclio imperatore ea de re promulgatam? Neutrum profecto. Quippe et Romano jure cives ad unum omnes indubitanter regebantur in scribendis hæredibus, et nullo vade, ratione nulla quis affirmaverit, novas de testamentis leges hoc tempore ab imp. Heraclio fuisse conditas. An vero dubitatum fuerat utrum testamenta juxta principum leges scripta consisterent, ut, ea consistere pontifex

scribere debuerit? Nihil minus. Fortene arbitramur pontificem Bonifacium ad jura Langobardica animum intendisse, factumque ex illis testamentum declarasse validum? Sed quid hoc tempore Romanis cum Langobardico jure, qui a Græcis imperatoribus, et exarcho Ravennatensi solis Romanis legibus regebantur? Accedit, quod nullum jus scriptum apud Langobardos usque ad ann. 643 evulgatum est, quo Rotharis rex edictum suum vulgavit, ubi num. 157 et seqq. nonnulla de testamentis decernit, anno, inquam, 643, vel 644. Nam cum, ex Paulo Diac., edictum Rotharis prodierit ann. 77 regni Langobardici, atque ex ejus chronologia, quam frustra Págius in Crit. auctoritate Segeberti decurtat, ab ann. 568 regnarint Alboin ann. III, m. VII, Cleph. ann. I, menses VI, et post interregnum ann. X, Authari, ann. VI, Agilulphus XXV, Adaloaldus X, et Arioaldus XII, postea Rotharis; hujus electio incidit in ann. 636, regni autem Langobard. 68. Quamobrem qui supersunt VIII anni usque ad 76 completum, erunt anni ipsius Rothari concurrentes cum indicatione 2. Quos characteres continet ipse prologus edicti. Itaque non tanti est unum aut alterum diploma Bullarii Cassinensis, quanti visum est Pagio, ad annum 626, ut narrationem Pauli Diac. distinguens tempora Adaloaldi, et Arioaldi, evertere possit, atque insuper cogat edicto regio manus inferre, et pro regni mei octavo, legere decimoctavo. Hæc cum viderit A. Muratorius in præf. ad Leges Langob., tom. I, part. II, Rer. Italic., nescio cur edicti promulgationem revocarit ad annum 638, repugnante epocha regni Langobardici, quam Paulus Diac., et ipsum edictum regium cum unius tantum anni discrimine consignat. Sed hæc obiter. Ad rem nostram. Cum istiusmodi leges integris XVII annis post obitum Bonifacii V prodierint, ad eas haudquaquam pontifex respexit. Aut igitur auctor Gestorum pontificalium parachronismo iterum laborat, et decretum alterius e successoribus pontificibus affligit Bonifacio (quippe contigit postea ut jus Langobardicum perinde ac Romanum in universa prorsus Italia obtineret; qua tempestate nihil ambigo, similes declarationes a pontificibus emitti potuisse); aut si Anastasio fidem plane suam constare malis, opinari divinando possumus, inter consuetudines quibus unice ad Rotharim usque Langobardi usi sunt pro legibus, eam a pontifice fuisse probatam, quam in condendis testamentis adhibebant; sive etiam de iis peculiarem legem aliquam suis et Italix populis fuisse ab Agilulpho, vel Adaloaldo vulgatam, quam, fluctuantibus animis inter Romana et nova hæc jura, pontifex suo decreto firmavit, quatenus in iismet locis curtes suas agentibus Langobardis, ubi patrimonium sancti Petri erat, si testamenta ex illorum moribus legibusve fierent, firmata recognitione regii cancellarii, valerent. Hujus recognitionis specimina occurrunt in charta donationis a Beringario factæ apud Bacchinium, et explorata res est in diplomatibus a Baronio, Mabillonio, aliisque in lucem editis. Quæ harum expositionum verior sit nolum ego dijudicare. Alterum esto arbitrium. BENCINUS.

^a *Hic constituit ut nullus trahatur de ecclesia.* Decretum Bonifacii V est, ne quis per vim extrahatur de ecclesia. Idem ante sancitum constitutione Theodosii, l. III, c. de his qui ad eccles. confug. Aug. in psalm. CXLIX: *Tales compedes consolidant vobis et episcopi manus. Nunquid non fugiunt in ecclesiam compediti, et solvuntur hic?* ALTASERRA.

^b *Hic constituit ut acolythus non præsumat reliquias sanctorum martyrum levare, nisi presbyter.* Decretum Bonifacii est, ne acolythus liceat reliquias martyrum gestare, sed tantum presbytero. Tamen diaconorum ministerium fuit sanctorum reliquias diebus solemnibus ante episcopum præferre (Conc. Brachar. III, can. 5). ALTASERRA.

^c *Nisi presbyter.* Cod. Vallic.: *nisi presbyter; et ut in Lateranis acolythus non bapt.* BLANCH.

^d *Hic constituit ut in Lateranis acolythus non bapti-*

zaret cum diacono, sed subdiaconi sequentes. Diaconorum erat baptizare, uti presbyterorum. Tertull., de Baptism., cap. 17: *Dandi quidem habet jus summus sacerdos, qui est episcopus; dehinc presbyteri, et diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate, propter Ecclesie honorem.* Hieronym., ad Luciferian.: *Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longe in minoribus urbibus, per presbyteros et diaconos baptizati sunt, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat.* Bonifacii decretum singulare fuit, ne ut in Lateranensi basilica diaconus baptizaret cum acolytho, sed cum subdiacono. ALTASERRA.

ⁱ *Sed subdiaconus.* — 1. Cod. Vallic.: *sed subdiaconus [Lege subdiaconi] sequentes. Hic constituit ut testamentum valeat secundum jussionem principis. Hic perfecit cœmeterium [Cod., cimiterium] sancti [Leg. sancti] Nicomedis, et dedicavit illud. Hic clerum amavit et rogam integram clero suo dedit. Ante diem ordinationis ejus Eleutherius patricius et exarchus factus Antara [In margine notatur Antara quasi ἀνταρτα, sed lege Antarta] assumpsit regnum, et veniens a civitate Romana in castro quod dicitur Luciolis, ibidem a militibus Ravennatibus interfectus est. Caput est ductum Constantinop. ad piiss. princip. Qui beatissimus papa defunctus, sepultus est ad beatum Petrum apostolum, et divisit omni clero pro obsequiis suis rogari unam integram. Qui fecit ordinationes, etc.* BLANCH.

— 2. *Subdiaconi sequentes.* Hi, scilicet, qui diaconos in ministerio sequebantur. Nam cum E. C. diaconus baptizabat, non acolythi alii, sed subdiaconi inserviebant sacrum operanti. BENCINUS.

ⁱ *Hic perfecit cœmeterium sancti Nicomedis.* Id est in ampliorem formam redegit sancti Nicomedis cœmeterium, quod non via Arleatina, ut scripsit Uniprius in cœmeteriorum Catalogo, sed Numentana, prope Urbis mœnia situm esse, inter Romæ suburbaneæ scriptores satis convenit. Ibidem etiam erat ecclesia sancti Nicomedis, quam vetustate fatiscentem Hadrianus primus, ut refert Anastasius, infra renovavit. Sed temporum injuria ita solo æquata est, ut nostra ætate vix parientinæ illius sint consuetudines. Ad cœmeterium vero quod attinet, cum ante Bosium esset ignotum, Bosius illud primo detexit anno 1601, prope Urbis mœnia, via Numentana, complectiturque tres aut quatuor viarum semitas, totidemque cubicala. MAFÆUS.

^k *In castrum.* — 1. Ejusdem meminît Anast. in Gregor. ALTASERRA.

— 2. Cod. Farnes.: *In castrum qui dicitur Lucolis, ibidem a milites Ravennates interfectus est; cuius caput, etc. Quo defuncto, sepultus est.* BLANCH.

^l *Qui defunctus sepultus est.* Postquam eas in Angliani litteras misit Bonifacius, dici superstes non fuit; eodem enim anno sexcentesimo vigesimo quinto, die vigesima secunda Octobris, supremum diem obiit, et, ut habet Anastasius, *sepultus est ad beatum Petrum apostolum die vigesimo quinto mensis Octobris*, postquam sedisset annos quinque, menses decem, ut habent Gotfridus Viterbiensis in Chronico, Luitprandus, Catalogus nominum apostolicorum, Codex ms. Anastasii, Colbertinus et quatuor ex Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, et quod rem extra dubium ponit ejus epitaphium a Baronio recitatum, quod duobus his versibus clauditur:

Culmen apostolicum quinque et his mensibus, annis
Rexit, et ad magni culmen honoris abiit.

PAGIUS

^m *Decembrem.* Cod. Vallic.: *Decembris; presbyteros XXVI.* BLANCH.

ⁿ *Numero.* Vox numero deest in Cod. Vallic. BLANCH.

^o *Et cessavit... dies XVIII.* Cod. Farnes.: *Et cessavit episcopatus dies XII.* BLANCH.

^p *Episcopatus menses VI.* Cod. Vallic.: *Episcopatus dies XIII.* BLANCH.